

Professionshøjskolernes adgang til konkurrenceudsatte midler til forskning og udvikling

Baggrund

Professionshøjskolerne fik i 2013 ved lov den nye opgave at varetage ”praksisnære og anvendelsesorienterede forsknings- og udviklingsaktiviteter i tæt samspil med det aftagende arbejdsmarked”. Lovkravet skal øge kvaliteten af uddannelserne og dermed udvikle professionens arbejde og styrke og effektivisere f.eks. den kommunale service og sundhedssektoren.

Professionshøjskolerne arbejder som sektor målrettet på at løfte den nye lovbundne forskningsopgave, men er stødt på udfordringer i forhold til at kunne indfri lovens ambitioner. Professionshøjskolerne vil med afsæt i den forholdsvis begrænsede finanslovsbevilling gerne have mulighed for dels at søge midler til yderligere forskningsprojekter, dels for at varetage praksisnære forsknings- og udviklingsprojekter på f.eks. velfærds-, social- og sundhedsområdet, som igangsættes og finansieres af stat, regioner og kommuner. Professionshøjskolernes basisbevilling til FoU var i 2015 på 273 mio. kr. og netop målsætningen om praksisnær forskning understreger behovet for at deltage i projekter med yderligere ekstern finansiering.

På den ene side står professionshøjskolerne svagt i konkurrencen om de konkurrenceudsatte FoU-midler i det offentlige forskningsrådssystem. Midlerne til den frie forskning og grundforskning udmøntes efter kriterier om international forskningshøjde og excellence, som professionshøjskolernes forskning og udvikling ved lov ikke er rettet imod. Samtidig har innovationsfonden i sin udmøntning af politiske aftaler om strategisk forskning lagt en linie rettet meget direkte mod kommercielle mål og eksportpotentiale, som heller ikke er professionshøjskolernes primære mål med forskning og udvikling, der bl.a. skal løfte kvaliteten i offentlige service.

På den anden side har bl.a. ministerier meget betydelige midler til forskning og udvikling inden for f.eks. socialt arbejde med udsatte børn og unge eller udvikling i folkeskolen ifm. folkeskolereformen. F.eks. Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling (UVM) uddeler primært sine midler uden for tilskudspuljer, hvilket vil sige igennem rammeaftaler eller udbud. Som konsekvens har professionshøjskolerne vanskeligt ved at søge, da rammeaftaler ofte er for brede til, at de enkelte professionshøjskoler kan byde ind på hele aftalen og dermed være hovedansøger til projekter.

Her gives eksempler på konkrete barrierer for adgang til offentlige, konkurrenceudsatte forskningsmidler.

Eksempler på strukturelle barrierer for adgang til konkurrenceudsatte midler

Innovationsfonden

Innovationsfonden har som primært formål at skabe vækst og beskæftigelse. Fonden skal samtidig understøtte løsninger på konkrete samfundsudfordringer. Kombinationen af de to formål betyder, at fonden har haft et klart fokus på virksomhedsdeltagelse i forskningsprojekter. Professionshøjskolerne har svært ved at efterleve et sådan krav, idet professionshøjskolernes primære aftagere er offentlige institutioner.

Den politiske aftale om fordeling af Forskningsreserven for 2015 indeholdt 40 mio. kr. til velfærdsforskning, og herunder 15 mio. kr. til forskning i ældrepleje og de nye muligheder og behov, der relaterer sig til de voksende ældrepopulationer. Innovationsfonden skulle efterfølgende udmønte midlerne, og det har fonden gjort under det ”temabaserede opslag”: ”Fremtidens velfærd - Social innovation”.

Det har bl.a. givet disse to konkrete opslag hos Innovationsfonden:

Baggrund – Aftalen om forskningsreserven 2015	Bevillingskriterier i opslaget
Bevilling på 25 mio. kr. skal styrke det socialpolitiske videngrundlag med fokus på forskning i skoleforudsætninger og en tidlig indsats, som kan bidrage til at løse udfordringer med at sikre et godt uddannelses- og dagtilbudssystem, således at alle, herunder børn og unge fra opløste hjem, har mulighed for og ansføres til at tilegne sig brugbare kvalifikationer og - kompetencer. Udsatte børn og unges faglige niveau i folkeskolen skal forbedres. Flere udsatte unge skal gennemføre ungdomsuddannelse.	Skoleforudsætninger Hvordan kunne Danmark blive bedre til at bryde den sociale arv og hvordan udsatte børn og unges skoleparathed forbedres, med konkrete anbefalinger samt planer for hvordan disse kunne udvikles til kommercielle produkter der kunne eksporteres. Fondens investering vil typisk være 5 – 15 mio. kr. pr. projekt. Forløb: ~3 år
Endvidere anvendes 15 mio. kr. til forskning i ældrepleje, som skal undersøge de nye muligheder og behov, der relaterer sig til de voksende ældregenerationer, inklusiv viden om forebyggelse i forhold til ældre. Ældrepleje er et stort udgiftsområde, og med den demografiske udvikling er der udsigt til et vedvarende udgiftspres de kommende år. Både af hensyn til samfundsøkonomien og for at øge livskvaliteten blandt ældre er der et stort behov for forskning på ældreområdet, som i dag ikke er omfattende.	Fremtidens ældreservice Hvordan kunne fremtidens model for ældreservice, baseret på ind- og udenlandske erfaringer, se ud, med konkrete anbefalinger samt planer for hvordan disse kan udvikles til kommercielle produkter der kunne eksporteres. Fondens investering vil typisk være 5 – 15 mio. kr. pr projekt. Forløb: ~3 år

De to opslags fokus på kommercielle produkter til eksport har i praksis udelukket professionshøjskolerne fra at søge midler til praksisnær forskning i nye metoder og indsatser på det sociale område og koblingen til grunduddannelse og efter- og videreuddannelse. Denne type projekter kunne professionshøjskolerne gennemføre i samarbejde med kommuner.

En anden udfordring ved Innovationsfonden er dens primære fokus på de tekniske og biovidenskabelige fag. Dette fokus blev videreført fra de tre fonde, hvis sammenlægning skabte Innovationsfonden i 2014. 80 % af Innovationsfondens tematiserede midler for 2015 faldt inden for de to fagområder.

Udviklings- og demonstrationsprogrammerne

En anden væsentlig kilde til forskningsfinansiering er udviklings- og demonstrationsprogrammerne (UDP'erne). Programmerne bevilger midler til FoU-projekter inden for prioriterede områder – såsom energi – eller specifikke emner – såsom økologi. Der er ikke tale om rene forskningsprojekter, men programmer som støtter forskning, der forbereder eller direkte understøtter demonstration af et bestemt produkt eller en service i praksis. Programmerne forventer, at projekterne er udtryk for et samarbejde mellem videnpartnere og praksispartnere, private såvel som offentlige.

På nuværende tidspunkt findes programmerne inden for energi, grønne teknologier og miljøteknologier. Andre ministerier udmønter udviklingsmidler i mindre målestok med henblik på afprøvning, demonstration og spredning af specifikke løsninger – fx UVM med IT-demonstrationsskolerne. Denne form for forskningsfinansiering passer godt til professionshøjskolernes forskningsopdrag, da de netop er møntet på omsætning af forskningsviden i og til praksis, men de teknisk-naturvidenskabelige områder for de egentlige programmer matcher ikke professionshøjskolernes bedste faglige områder.

Ministeriers puljer til forskning og udvikling

Ministerier har meget væsentlige FoU-midler, herunder bl.a. Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling (UVM) og Social- og Indenrigsministeriet (SM), der uddeler midler fra blandt andet SATS-puljen.

SM har fokus på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet med henblik på at forbedre vilkårene for modtagere af overførselsindkomster og svage grupper. SM uddeler de fleste af deres FoU-midler via mindre puljer, hvor af kun en delmængde er til egentlige FoU-projekter. De midler, som udmøntes via ansøgningspuljer er dog af stor interesse for professionshøjskolerne, da de er særdeles praksisrettede.

UVM uddeler primært sine midler uden for tilskudspuljer, hvilket vil sige igennem rammeaftaler eller udbud. Som konsekvens har Professionshøjskolerne svært ved at søge, da rammeaftaler ofte er for brede til, at de enkelte professionshøjskoler kan byde ind på hele aftalen.

Professionshøjskolerne deltager på flere rammekontrakter. VIA, Metropol, UCC, UCSJ, UCL og UCSyd er sammen på en af to rammekontrakter i Socialstyrelsen. Professionshøjskolerne kom ikke på rammekontrakt 2 der omhandler udviklings-, analyse- og evalueringsopgaver, men er på den der omfatter kompetenceudvikling.

I de fleste tilfælde er professionshøjskoler primært under-leverandører på afgrænsede opgaver. VIA, Metropol og UCC er underleverandør for hhv. Rambøll og Trygfondens Børneforskningscenter på UVM's rammeaftaler. Udbudsreglerne i almindelighed og rammekontrakterne i særdeleshed betyder, at professionshøjskolerne ofte enten ikke vinder opgaverne eller får mindre væsentlige dele af opgaverne.

Det har den konsekvens, at forskningsmidlerne ikke sikrer den direkte sammenhæng mellem f.eks. udvikling af ny viden om folkeskolen og lærer-uddannelsen og efteruddannelse af folkeskolelærere. Hvis professionshøjskolerne kunne have en rolle som hoved-ansøger og ledende aktør i de anvendelsesorienterede forskningsprojekter, så kunne undervisningen af kommende professionelle og udvikling af professionernes arbejde integreres effektivt i projekterne.

Derfor er det et afgørende perspektiv for professionshøjskolerne, at udbudsregler anvendes med omhu, og at det overvejes at bringe undtagelsen for FoU i EU's udbudsregler i anvendelse i sammenhænge, hvor konkurrence er tilrettelagt således den på forhånd favoriserer bestemte parter og ikke tjener sit formål.